

УДК 37.01+502.3

Логвінова Ярослава

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка*

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена аналізу педагогічних можливостей інтерактивних технологій для формування екологічної компетентності студентів. Екологічно компетентна особистість має високий рівень екологічних знань, розвинене екологічне мислення, у своїй поведінці керується пріоритетністю екологічних цінностей, розглядає свою професію як дієвий засіб покращення стану навколишнього середовища та вирішення екологічних проблем.

Обґрунтовано тлумачення понять «активність», «інтерактивні технології навчання» та «інтерактивне навчання». Розкрито значення використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання. Наведено приклади застосування інтерактивних методів і технологій навчання під час вивчення дисципліни «Гігієна та основи екології».

З'ясовано, що використання інтерактивних методів і технологій дозволяє інтенсифікувати засвоєння і творче застосування теоретичного матеріалу; дає можливість змоделювати особистістю життєві екологічних ситуації; залучити студентів до вирішення екологічних проблем, прийняття ними природовідповідальних рішень, набуття досвіду екологічної діяльності.

***Ключові слова:** екологічна компетентність, активність, самостійна навчально-пізнавальна діяльність, інтерактивні технології, екологічна діяльність.*

Постановка проблеми. Процес врегулювання екологічних проблем, як у глобальному, так і в регіональному масштабі визначає необхідність екологізації мислення сучасних поколінь, підготовки молоді до розв'язання проблемних екологічних ситуацій, підвищення рівня екологічної компетентності населення. Місію створення нової системи взаємодії людини й природи багато вчених відводять учителю. Для успішного її вирішення, він має бути екологічно компетентним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз психолого-педагогічних джерел щодо формування екологічної компетентності дозволив підтвердити напрями розгляду цієї проблеми: обґрунтування необхідності екологічної освіти та екологічного виховання і мислення (Ю. Саунова, С. Совгіра); пріоритетні підходи до формування екологічної компетентності, сутність і структуру цього поняття, принципи формування якості представлено у працях Г. Білецької, О. Колонькової, Л. Лук'янової, В. Маршицької, О. Пруцакової, Н.Пустовіт, Л. Руденко, С. Шмалей та ін.

Проблема використання інтерактивних технологій стала предметом досліджень І. Дичківської, О.Зінченко, Л. Пироженко, О. Пометун, та ін.

Мета статті полягає у обґрунтуванні педагогічних можливостей інтерактивних технологій у формуванні екологічної компетентності студентів.

Для реалізації мети плануємо вирішення наступних завдань:

- розглянути зміст категорії «екологічна компетентність особистості студента»;
- з'ясувати сутність понять «активність», «інтерактивний», «інтерактивні технології»;

- обґрунтувати значення використання інтерактивних технологій для формуванні екологічної компетентності студентів.

Методи дослідження. У ході дослідження було використано комплекс теоретичних методів: аналіз, узагальнення даних психологічної, педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічна компетентність особистості розглядається нами як інтегративна характеристика, що являє собою системну цілісність набутих екологічних цінностей, засвоєних екологічних знань, способів діяльності із вивчення і дослідження явищ, об'єктів і процесів навколишнього середовища, реалізації функцій екологічної освіти у професійній діяльності без порушення рівноваги у системі «суспільство - природа». Екологічно компетентна особистість має високий рівень екологічних знань, розвинене екологічне мислення, у своїй поведінці керується пріоритетністю екологічних цінностей, розглядає свою професію як дієвий засіб покращення стану навколишнього середовища та вирішення екологічних проблем.

За умов упровадження компетентнісного підходу у процес професійної підготовки студентів і формування компетентності особистості, як планованого результату навчання, набуває важливості активна пізнавальна діяльність особистості, що приводить до формування умінь творчо мислити, використовуючи набуті у процесі навчання знання, навички, уміння. Тому, організовуючи навчально-пізнавальну діяльність студентів викладачеві необхідно забезпечити максимальну їх активність та самостійність у оволодінні навчальним матеріалом.

Саме поняття «активність» є похідним від латинського «activus» і послуговує для характеристики енергійної діяльності або діяльної участі особистості у будь-чому. У сучасному тлумачному словнику української мови термін «активність» трактується як «енергійна діяльність, здатність

до взаємодії», а прикметник «активний» розуміється як «енергійний, діяльний, який розвивається» [5, с.53].

Таким чином, прояв особистістю активності відбувається у процесі здійснення нею діяльності і дозволяє їй мобільно оперувати способами такої діяльності.

Залежно від прояву активності особистості у навчально-пізнавальній діяльності Я. Голант розрізняє активну і пасивну моделі навчання. Саме поняття «пасивність» використовується науковцем для характеристики репродуктивного рівня активності особистості. Науковці О. Пометун та Л. Пироженко, поряд із активною та пасивною, виділяють інтерактивну модель навчання.

Саме поняття «інтерактив» запозичене з англійської мови і означає «взаємодіючий». Сутність інтерактивного навчання, за словами О.Пометун та Л. Пироженко, полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх його учасників. Це спільний навчальний процес, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці). Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

О.Комар дає визначення інтерактивної технології навчання як організації навчального процесу, що унеможлиблює пасивність студента у колективній діяльності та ґрунтується на взаємодії всіх його учасників. Інтерактивні технології навчання передбачають чітко спланований очікуваний результат навчання, активізують процес пізнання [2].

Педагогічний потенціал технологій, які ґрунтуються на використанні активних і емоційно забарвлених форм і методів навчання полягає у формуванні з їх допомогою навичок прийняття студентами екологічно виправданих рішень на основі розвитку аналітичних, оціночних,

прогностичних умінь. При цьому перевага має надаватися активним формам і методам [4].

Аналіз праць, що присвячені проблемі інтерактивного навчання, дозволив виділити суттєві його риси, порівняно із традиційним навчанням, що здійснюють вплив на формування складових екологічної компетентності студентів. Такими рисами є:

- 1) інтенсифікація засвоєння і творчого застосування теоретичного матеріалу;
- 2) можливість моделювання особистістю життєвих екологічних ситуацій, що потребують вирішення;
- 3) залучення студентів до вирішення екологічних проблем, що спонукає і мотивує їх до конкретних дій, прийняття ними природовідповідальних рішень;
- 4) формуванню умінь і навичок розв'язання практичних задач, набуття досвіду такої діяльності;
- 5) перенесення способів організації діяльності у реальні умови;
- 6) інтерактивні методи, імітуючи види професійної діяльності особистості, дозволяють змінювати досвід та установки студентів.

Залежно від форм навчання, у яких реалізуються інтерактивні технології, О. Пометун та Л. Пироженко виділяють чотири групи:

- 1) технології кооперативного навчання (робота в парах, карусель, акваріум та ін.);
- 2) технології колективно-групового навчання (мікрофон, мозковий штурм, кейс-метод, дерево рішень та ін.);
- 3) технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри, розігрування ситуації за ролями);
- 4) технології опрацювання дискусійних питань (дискусія, дебати) [3].

Реалізація педагогічних можливостей активних методів для завдання формування екологічної компетентності студентів в аудиторній діяльності

вимагає: аналізу мети і змісту заняття відповідно до особливостей активних методів; виявлення в змісті навчального матеріалу інформаційно-пізнавальних суперечностей; перебудови навчального матеріалу з метою усвідомлення студентами суперечностей; добору додаткової інформації для загострення суперечностей, створення проблемних ситуацій; вивчення готовності студентів до усвідомлення і розв'язання проблеми, а також добору методів, які відповідають конкретним педагогічним цілям.

Важливим для формування і розвитку екологічної компетентності студентів є цілеспрямоване моделювання ситуацій екологічної діяльності, що зумовлюють виникнення у майбутніх учителів необхідності активного застосування знань, умінь та навичок, реалізації професійно важливих для екологічної діяльності якостей. Таке моделювання досягається засобами ігрової діяльності.

Гра як форма вільного самовияву людини, передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення якихось ситуацій, станів [1, с.73].

Значення методу гри у формуванні екологічної компетентності полягає у наступному: за допомогою гри формується досвід прийняття екологічно доцільних рішень, засвоєння моральних норм і правил поведінки в природі; створюються умови для моделювання на ігровому рівні реальних життєвих ситуацій, стосунків між людьми, суспільством і природою, що ґрунтується на знанні проблем, які охоплює гра; у грі студентів можна психологічно підготувати до реальних ситуацій [4, с.133].

Особливість екологічних проблем, що постають сьогодні перед людиною, полягає у їх комплексному характері та відсутності однозначного правильного варіанту їх вирішення. Вибір одного із можливих шляхів розв'язання екологічної проблеми пояснюється доцільністю прийняття певного рішення у ситуації, що склалась. Тому для розвитку у студентів умінь приймати рішення серед можливих шляхів їх

розв'язання застосовуємо «методу консенсусу». Так, на практичному занятті з теми «Гігієнічне значення води» у межах вивчення дисципліни «Гігієна та основи екології» нами було використано «Метод консенсусу». Технологія використання даного методу включає кілька етапів:

1) формулювання проблеми або ситуації – «Як поліпшити стан водо забезпечення студентів групи?»;

2) пошук можливих шляхів вирішення проблеми (за допомогою «мозкового штурму»), запис їх на дошці (їх має бути не менше 20). Студенти пропонують різні варіанти, наприклад: дослідити еколого-гігієнічний стан водних джерел, що використовуються студентами; запропонувати і перевірити шляхи покращення хімічних, органолептичних та гігієнічних характеристик води із означених джерел; запропонувати методи очищення води у домашніх умовах і т.д.;

3) обговорення запропонованих шляхів у малих групах: за допомогою методу ранжування присвоєння рангу кожній пропозиції залежно від першочерговості її здійснення, записуючи результати на дошці;

4) колективне обговорення: кожна група пояснює вибір трьох найважливіших (першочергових) і трьох найменш важливих (розрахованих на віддалену перспективу) шляхів вирішення проблеми поліпшення стану водо забезпечення;

5) підведення підсумків: прийняття рішення на основі консенсусу щодо першочергових та віддалених шляхів, враховуючи вибори всіх груп (залежно від кількості присвоєних рангів першочерговому рішенню або ж віддаленому). Якщо відповіді не повторюються, то в результаті дискусії приходимо до консенсусу на основі зроблених групами виборів. Результати записуємо на дошці.

Висновки. Таким чином, інтерактивні технології уможливають створення навчального середовища, в якому теорія і практика щодо збереження довкілля засвоюється одночасно. Їх використання у процесі

підготовки майбутнього вчителя дає змогу інтенсифікувати процес засвоєння і творче використання екологічної інформації, психологічно підготувати студентів до реальних ситуацій, набути досвіду такої діяльності, змінювати установки студентів на природо збереження.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Комар О. А. інтерактивні технології у ВНЗ / О. А. Комар. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/375/1/interaktivni_tehn_VNZ.pdf
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / П.О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 135 с.
4. Стефанків О.М. Раціоналізація природокористування в АПК та формування екологічної свідомості населення: монографія / О.М. Стефанків, О.М. Максимович. – Івано-Франківськ: Сімик, 2012. – 180с.
5. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів; / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД “Школа”, 2006. – 1008с.

Logvinova Yaroslava.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF FORMING ENVIRONMENTAL COMPETENCY OF STUDENTS

Abstract. The article is devoted to the analysis of the pedagogical possibilities of interactive technologies for forming the ecological competence of students. Environmental competence of students consists of ecological values, ecological knowledge, ways of studying and studying objects and processes of

the environment, implementation of functions of ecological education in professional activities, maintaining equilibrium in the system "society - nature".

An ecologically competent person has a high level of environmental knowledge, developed ecological thinking, in his behavior is guided by the priority of environmental values, considers his profession as a means to improve the state of the environment and solve environmental problems.

The interpretation of the concepts of "activity", "interactive learning technologies" and "interactive learning" is substantiated. The significance of the use of interactive teaching methods in the process of preparing the future teacher of physical education is revealed. Examples of application of interactive methods and technologies of training during the study of the discipline "Hygiene and the basics of ecology" are given.

The following stages of using interactive technologies:

Emotional value, whose purpose is to cause interest, enthusiasm for the world of nature, to develop the emotional and value sphere of students, to adjust the settings for interaction with nature. To achieve this, the following methods are effective: excursions, environmental holidays. Cognitive-intellectual involves the formation of environmental competence, the expansion of the ecological space of students, the development of the ability to virtue in nature on the basis of aesthetic approach. Practical activity, aimed at stimulating environmental activity and formation of environmentally appropriate behavior: environmental actions; protection of environmental projects, issue of environmental newspapers; labor nature protection landings.

It is stated that the use of interactive methods and technologies can intensify the learning and creative use of theoretical material; gives an opportunity to simulate the personality of life ecological situations; involve students in solving ecological problems, taking natural responsibility decisions, gaining experience in environmental activities.

Key words: *ecological competence, activity, independent educational-cognitive activity, interactive technologies, ecological activity.*

Логвинова Ярослава

*Центральноукраинский государственный педагогический университет
имени Владимира Винниченко*

ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ

Аннотация. Статья посвящена анализу педагогических возможностей интерактивных технологий для формирования экологической компетентности студентов. Экологически компетентная личность имеет высокий уровень экологических знаний, развито экологическое мышление, в своем поведении руководствуется приоритетностью экологических ценностей, рассматривает свою профессию как действенное средство улучшения состояния окружающей среды и решения экологических проблем.

Обосновано толкования понятий «активность», «интерактивные технологии обучения» и «интерактивное обучение». Раскрыто значение использования интерактивных методов обучения в процессе подготовки будущего учителя физического воспитания. Приведены примеры применения интерактивных методов и технологий обучения при изучении дисциплины «Гигиена и основы экологии».

Выяснено, что использование интерактивных методов и технологий позволяет интенсифицировать усвоение и творческое применение теоретического материала; дает возможность смоделировать личностно жизненные экологических ситуации; привлечь студентов к решению экологических проблем, принятия ими природоответственных решений, приобретения опыта экологической деятельности.

Ключевые слова: экологическая компетентность, активность, самостоятельная учебно-познавательная деятельность, интерактивные технологии, экологическая деятельность.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Логвінова Ярослава Олексіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: екологічне виховання студентів.

REFERENCES

1. Honcharenko S.U. Ukrayins' kyy pedahohichnyy slovnyk / S.U.Honcharenko. – K.: Lybid, 1997. – 376 p.
2. Komar O. A. Interaktyvni tekhnolohii u VNZ [Interactive technology at higher education]. Available at: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/375/1/interaktyvni_tehn_VNZ.pdf.
3. Pometun O., Pyrozhenko L. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teorija, praktyka, dosvid [Interactive training technology: theory, practice, experience], Kyiv, 2002. – 135 p.
4. Stefankiv O.M. Ratsionalizatsiya pryrodokorystuvannya v APK ta formuvannya ekolohichnoyi svidomosti naselelnya: monohrafiya / O.M. Stefankiv, O.M. Maksymovych. – Ivano-Frankivs' k: Simyk, 2012. – 180p.
5. Suchasnyy tlumachnyy slovnyk ukrayins' koyi movy: 65 000 sliv;/za zah. red. d-ra filol. nauk, prof. V.V.Dubichyns' koho. – Kh.: VD “Shkola”, 2006. – 1008p.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Logvinova Yaroslava Oleksiivna – Candidate of pedagogical Sciences, Senior lecturer of the Department of Theory and Methodology of Physical Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: ecological education of students.